

Bartosz Michalski
Uniwersytet Wrocławski

Wspólnotowa polityka konkurencji wobec problemu karteli międzynarodowych – ewolucja systemu (2001–2004)

European competition policy and international cartels. Evolution of regulatory framework (2001–2004)

Cartels are the most serious restrictions of competition. They lead to higher prices and less choice for consumers. They have a negative impact on the competitiveness of the European industry. For these reasons the detection, prosecution and punishment of these agreements has been one of the central issues dealt by European Commission and its DG Competition.

The aim of this paper article is to present the general evolution and new approach to the fight against international cartels together with its economic and political consequences, especially concerning modernization and application of the legislative anti-cartel rules defined in the EC Treaty, regulations and notices.

Key words: competition policy, competition law, cartels, European Union.

Wprowadzenie

Postępująca globalizacja i integracja rynków stanowi dla większości przedsiębiorstw coraz większe wyzwanie z racji systematycznie narastającej presji konkurencyjnej. Oczywistym wydają się wobec tego takie działania, które z punktu widzenia firm mają zmierzać do choćby częściowego wyeliminowania konieczności ciągłych dostosowań.

Jeden z najbardziej powszechnych sposobów na uniknięcie konkurencji stanowią porozumienia kartelowe, których celem jest dążenie do podziału rynków, zmniejszenia ryzyka realizacji projektów innowacyjnych czy wreszcie ogólnie rozumianego zmniejszenia kosztów funkcjonowania w coraz bardziej dynamicznym otoczeniu.

Taka sytuacja jest niekorzystna z punktu widzenia interesów konsumentów, które znajdują swój wyraz w oczekiwaniu na coraz lepiej zaspokajające zróżnicowane potrzeby towary i usługi. Konflikt interesów polega więc na tym, iż funkcjonowanie karteli wywołuje negatywne efekty w postaci wyższych cen, mniejszego wyboru a w długim okresie przyczynia się do pogorszenia konkurencyjności gospodarki (w tym przede wszystkim zwolnienia tempa postępu technologicznego), ponieważ powstrzymuje konieczną restrukturyzację nieefektywnych przedsiębiorstw a nawet całych dziedzin przemysłu, które z racji swej pozycji przetargowej (względy społeczne, strategiczne) są zdolne do przechwytywania części dobrobytu społecznego.

W ujęciu globalnym funkcjonowanie tzw. twardych karteli (ang. *hardcore cartels*) eliminuje potencjalne korzyści wynikające z liberalizacji handlu światowego oraz tworzy kolejne bariery dla krajów rozwijających się, ponieważ kartele te koncentrują swoją działalność tam, gdzie prawo konkurencji nie istnieje, bądź jakoś i efekty jego stosowania pozostawiają wiele do życzenia¹.

Wobec kształtującej się w ten sposób asymetrii siły rynkowej instytucje państwowe oraz międzynarodowe czują się zobligowane do zapobieżenia tym negatywnym tendencjom. Stawką tej swego rodzaju gry jest być może to, kto będzie posiadał wiodącą pozycję, jeśli chodzi o dalszy rozwój procesu globalizacji – mianowicie czy będą to korporacje transnarodowe (przedsiębiorstwa międzynarodowe), czy państwa działające zarówno w pojedynkę, jak i zrzeszone w różnego rodzaju ugrupowaniach integracyjnych oraz organizacjach międzynarodowych.

---

¹ Por. B. Michalski, *Polityka konkurencji na forum WTO*, [w:] *10 lat Światowej Organizacji Handlu*, red. J. Rymarczyk, M. Wróblewski, Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2005, s. 84.

Wobec tak zdefiniowanych wyzwań i zagrożeń zasadnym wydaje się przeanalizowanie dostosowań mających miejsce w ramach wspólnotowej polityki konkurencji. Celem artykułu jest krótka charakterystyka jej ewolucji w latach 2001-2004, zawężona *stricte* do problemu karteli międzynarodowych. Walka z nimi stała się jednym z najważniejszych priorytetów politycznych Dyirekcji Generalnej ds. Konkurencji (*DG Competition*), zarówno wówczas gdy jej przewodniczącym był Mario Monti, jak i obecnie, pod kierownictwem nowej komisarz Neelie Kroes. Treść artykułu została opracowana głównie w oparciu o raporty roczne z lat 2001-2004 dotyczące polityki konkurencji Unii Europejskiej², jak również biuletyny informacyjne (*newsletter*) wydawane przez Dyirekcję Generalną ds. Konkurencji.

Cechą charakterystyczną procesów dostosowawczych jest zmiana roli Komisji Europejskiej mająca swój wyraz przede wszystkim we wzmocnieniu jej kompetencji śledczych i kontrolnych, skoncentrowaniu posiadanych zasobów na najważniejszych (tzn. najbardziej istotnych z punktu widzenia zakłóceń konkurencji na Jednolitym Rynku Europejskim) przypadkach oraz przeniesieniu części odpowiedzialności na poziom narodowych organów antymonopolowych (ochrony konkurencji), które stały się władne do bezpośredniego stosowania regulacji antykartelowych. Ponadto same przedsiębiorstwa zostały niejako zobligowane do samodzielnej oceny, czy zawierane przez nie porozumienia stoją w sprzeczności z postanowieniami traktatowymi oraz innymi regulacjami.

Odwołując się do politycznych deklaracji, które zawsze towarzyszą wprowadzaniu tego rodzaju fundamentalnych zmian, akcent kładzie się na odbiurokratyzowanie, a tym samym zmniejszenie uciążliwości funkcjonowania całego systemu, którego niewydolność mogłaby stanowić jedno z najpoważniejszych utrudnień zarówno w kontekście rozszerzenia wschodniego Unii Europejskiej, jak i w dążeniu do poprawy konkurencyjności europejskiej gospodarki (*vide* Strategia Lizbońska).

---

² European Commission, Directorate-General for Competition, *European Union Competition Policy. XXXIst Report on competition policy 2001*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2002, European Commission, Directorate-General for Competition, *European Union Competition Policy. XXXIInd Report on competition policy 2002*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2003, European Commission, Directorate-General for Competition, *European Union Competition Policy. XXXIIIrd Report on competition policy 2003*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2004, European Commission, *Report on Competition Policy 2004*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg 2005 (Volume 1).

Podstawy traktatowe

Kluczowym artykułem Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE) stanowiącym podstawę wszelkich postępowań wymierzonych przeciwko kartelom jest artykuł 81: Niezgodne ze wspólnym rynkiem i zakazane są wszelkie porozumienia między przedsiębiorstwami, wszelkie decyzje związków przedsiębiorstw i wszelkie praktyki uzgodnione, które mogą wpływać na handel między państwami członkowskimi i których celem lub skutkiem jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji wewnątrz wspólnego rynku. W szczególności polegają one na ustalaniu w sposób bezpośredni lub pośredni cen zakupu lub sprzedaży albo innych warunków transakcji, ograniczaniu lub kontrolowaniu produkcji, rynków, rozwoju technicznego lub inwestycji, podziale rynków lub źródeł zaopatrzenia, stosowaniu wobec partnerów handlowych nierównych warunków do świadczeń równoważnych i stwarzaniu im przez to niekorzystnych warunków konkurencji, uzależnianiu zawarcia kontraktów od przyjęcia przez partnerów zobowiązań dodatkowych, które ze względu na swój charakter lub zwyczaje handlowe nie mają związku z przedmiotem tych kontraktów.

Zdefiniowanie powyżej zachowania antykonkurencyjne stanowią tzw. listę otwartą. W warunkach powszechnego dostępu do informacji, technologii komunikacyjnych inwencja przedsiębiorców tworzących kartel wydaje się być nieograniczona, co prowadzi do coraz większego wyrafinowania w stosowaniu zakazanych praktyk i stanowi jednocześnie poważne wyzwanie dla kompetentnych w tym zakresie służb Komisji.

Od generalnego zakazu możliwe są wyjątki (art. 81.3) tzn. dopuszczalne są porozumienia przyczyniające się do polepszenia produkcji, dystrybucji, popierające postęp technologiczny lub gospodarczy.

Przepisy wykonawcze w odniesieniu do art. 81 (a także art. 82)³ obowiązywały przez ponad 40 lat (!) na mocy Rozporządzenia Rady EWG nr 17/1962 regulującego szczegółowe kompetencje Komisji odnośnie prowadzenia postępowań. Na mocy art. 9 tegoż rozporządzenia Komisja była wyłącznie właściwa do stwierdzenia, że art. 85.1 (obecnie art. 81.1) nie znajduje zastosowania zgodnie z art. 85.3 (obecnie art. 81.3).

Jak już zostało wcześniej wspomniane czyniło to system niezwykle zbiurokratyzowanym i coraz bardziej niedostosowanym do wymogów rozwoju współczesnej gospodarki. Na mocy

---

³ W pierwotnej wersji Traktatu były to art. 85 i 86.

art. 10 Komisja prowadziła postępowanie w ścisłej współpracy z krajami członkowskimi, które dysponowały jedynie prawem do wyrażania własnego stanowiska a także zobowiązane były pod rygorem sankcji do udzielania informacji (na mocy art. 11) oraz przeprowadzania kontroli na żądanie Komisji (art. 13). Naturalnie upoważnieni przez Komisję urzędnicy również dysponowali prawem do kontrolowania ksiąg i innych dokumentów handlowych, sporządzania kopii i wyciągów z ksiąg i dokumentów handlowych, żądania na miejscu ustnych wyjaśnień oraz wstępu do wszystkich pomieszczeń, na wszystkie grunty i do środków transportu przedsiębiorstw (art. 14).

Za naruszanie przepisu art. 85.1 (obecnie art. 81.1) Traktatu groziła natomiast kara w wysokości od 1 tys do 1 mln jednostek rozliczeniowych⁴ albo ponad tę kwotę do 10% wartości osiągniętego w poprzednim roku gospodarczym obrotu każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu. Naturalnie od decyzji Komisji istniała możliwość odwołania do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, który mógł nałożyć karę pieniężną uchylić, obniżyć lub powiększyć (art. 17).

W obliczu wskazanych we wstępie wyzwań związanych z dynamiką procesu integracyjnego, ukształtowaniem się wspólnego rynku, jak i globalizacją gospodarki koniecznym stał się przegląd i zmiana przepisów wykonawczych. Po wieloletniej dyskusji Rozporządzenie Rady EWG nr 17/1962 zostało zastąpione Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1/2003, z dn. 16.12.2002 r., a które weszło w życie dn. 01.05.2004 r. Poprzedni system bazował na zbyt daleko posuniętej centralizacji oraz narzucał na przedsiębiorstwa zbyt duże i zarazem niepotrzebne koszty związane z obowiązkiem notyfikowania porozumień w Komisji.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 1/2003 jako centralny element reformy

Na mocy nowego rozporządzenia narodowe organy antymonopolowe (ochrony konkurencji) oraz sądy krajowe zostały zobowiązane do bezpośredniego zastosowania przepisu art. 81.3 TWE (system wyjątków od art. 81.1), co jednocześnie stanowi silne, wyrażone *explicite* potwierdzenie prymatu prawa wspólnotowego nad przepisami krajowymi. (art. 3). Instrumentem, który ma dodatkowo służyć ich jednolitej interpretacji i takiemu też zastosowaniu, stała się na mocy rozporządzenia Europejska Sieć Konkurencji (ang. *European Competition Network*, ECN).

---

⁴ Jednostką rozliczeniową była jednostka przewidziana przy sporządzaniu budżetu Wspólnoty (art. 18).

Współpracę w jej ramach regulują postanowienia rozdziału IV (art. 11-16). Uregulowane w tej części zostały kwestie wymiany dokumentów między urzędami ochrony konkurencji a Komisją, wzajemnego informowania się o wszczęciu postępowania, zasięgania porad w Komisji odnośnie zastosowania przepisów prawa wspólnotowego a także przejęcia prowadzenia dochodzenia przez Komisję.

Przed ostatecznym podjęciem decyzji Komisja ma obowiązek zasięgnięcia porady w Komitecie Doradczym ds. Praktyk Ograniczających i Pozycji Dominującej, w skład którego wchodzi przedstawiciele krajowych urzędów antymonopolowych i uwzględnienia jego opinii w najwyższym stopniu.

Odnośnie sądów krajowych najważniejszym ograniczeniem ich kompetencji jest postanowienie art. 16, zgodnie z którym jeśli krajowe sądy orzekają w sprawie umów, decyzji lub działań na mocy art. 81 lub 82 Traktatu, które są już przedmiotem decyzji Komisji, nie mogą podejmować decyzji sprzecznych z decyzją przyjętą przez Komisję. Sądy muszą również unikać wydawania decyzji pozostających w sprzeczności z decyzją rozważaną (*sic!*) przez Komisję w trakcie postępowań, które wszczęła. Przepis ten stosuje się analogicznie względem decyzji podejmowanych przez urzędy ochrony konkurencji.

Upoważnione służby Komisji mają pod rygorem określonych sankcji prawo domagania się od przedsiębiorstw lub ich stowarzyszeń wszelkich informacji przydatnych dla celów prowadzonego postępowania. Ponieważ wykrycie zmowy kartelowej jednak stało się w ocenie Komisji coraz trudniejsze zarezerwowano dla niej zdecydowanie bardziej kompleksowe i silniejsze uprawnienia śledcze. Oprócz tych, które były przewidziane Rozporządzeniem nr 17/1962 służby Komisji w celu zabezpieczenia skuteczności prowadzonego postępowania zostały uprawnione do wkraczania do wszelkich nieruchomości, w których mogą być przechowywane dokumenty biznesowe, włącznie z prywatnymi domami i środkami transportu (art. 20-21), gdy zaistnieje uzasadnione podejrzenie, że księgowość lub inne rejestry dotyczące interesów i przedmiotu inspekcji są tam przechowywane. W takim przypadku wymagana jest co prawda konsultacja z narodowym organem antymonopolowym oraz uzyskanie zgody ze strony krajowych władz sądowych (zasada proporcjonalności zastosowanych środków wobec powagi podejrzanego naruszenia), lecz jednocześnie krajowe władze sądowe nie mogą podważać kwestii konieczności inspekcji ani domagać się, żeby dostarczono im dane z rejestrów Komisji.

Takie rozwiązanie z natury rzeczy nie pozostawia większych wątpliwości co do tego, że interesy wspólnotowe (w tym przypadku związane z efektywnym funkcjonowaniem

wspólnego rynku) mają pierwszeństwo przed krajowymi. Wydaje się być ono również instrumentem *de facto* wymuszającym zbliżanie (konwergencję) prawa krajowego do przepisów wspólnotowych. Tym samym Komisja Europejska przyjmuje rolę swoistego rodzaju centrum przywódczego, które definiuje cele polityczne i stanowczo dąży do ich realizacji. Ponadto Komisja zastrzega sobie prawo występowania przed krajowymi sądami z własnej inicjatywy w charakterze obserwatora (tzw. *amicus curiae*)⁵.

W odniesieniu do grzywien i kar, jeśli przedsiębiorcy dostarczają informacji niepełnych, kłamliwych lub spóźniają się z ich udzieleniem, może zostać udzielona im kara w wysokości nieprzekraczającej 1% rocznego obrotu. W przypadku łamania postanowień art. 81 (zarówno w sposób świadomy, jak i w wyniku niedbalstwa) maksymalny pułap kary wynosi 10% całkowitego obrotu w poprzedzającym roku obrotowym (art. 23). Komisja dysponuje również instrumentem w postaci okresowych kar pieniężnych na poziomie max. 5% dziennego obrotu przymuszających do zaprzestania praktyk wymierzonych w konkurencję (art. 24).

Podobnie jak to było zdefiniowane w Rozporządzeniu nr 17/1962, od decyzji Komisji możliwe jest odwołanie do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, który nałożoną karę pieniężną może skasować, obniżyć lub podnieść (art. 31).

Pozostałe regulacje

Ważnym instrumentem zwalczania karteli oprócz tych przewidzianych w Rozporządzeniach nr 17/1962 oraz 1/2003 stała się ponadto tzw. polityka łagodności/wyrozumiałości (ang. *leniency policy*), która jest efektem współpracy i wymiany europejsko-amerykańskich doświadczeń w zakresie polityki konkurencji⁶. Poprzez tworzenie określonych zachęt do zachowań typu *whistle blowing* (tzn. ujawniania służbom Komisji przez uczestników kartelu faktu istnienia zmowy) daje ona możliwość całkowitego uniknięcia

---

⁵ M. Monti, *European Competition Policy: Quo Vadis? XX*. International Forum on European Competition Policy, Brussels 2003, Speech/03/195, [w:] http://www.europa.eu.int/comm/competition/speeches/index_2003.html.

⁶ Zob. szerzej B. Michalski, *Współpraca bilateralna Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie polityki konkurencji*, [w:] *Rozwój regionalny i globalny we współczesnej gospodarce światowej*, J. Rymarczyk, W. Michalczyk (red.), materiały konferencyjne, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego, Wrocław 2004, s. 436-440 (tom 1). Zob. także F. Arbault, F. Piero, *The Commission's new notice on immunity and reduction of fines in cartel cases: building on success*, [w:] *Competition Policy Newsletter* Number 2, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, June 2002, s. 19. Na temat *leniency* zob. także B. Van Barlingen, *The European Commission's Leniency Notice after one year of operation*, [w:] *Competition Policy Newsletter* Number 2, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, Summer 2003.

lub zmniejszenia kar pieniężnych nakładanych przez Komisję w momencie publikowania decyzji kończącej postępowanie antykartelowe.

Podstawą tych działań jest obecnie Obwieszczenie Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli przyjęte 19.02.2002 r. (OJ C 45/2002; ang. *leniency notice*)⁷, a więc jeszcze w czasie obowiązywania Rozporządzenia nr 17/1962. Komisja wyszła z założenia, iż prawdopodobnie nie wszyscy członkowie zmowy kartelowej biorą w niej dobrowolnie udział, a przed jej ujawnieniem odstręcza je ryzyko wysokich kar pieniężnych. Wobec tego ci, którzy zdecydują się na współpracę i poprzez udzielone Komisji informacje istotnie przyczynią się do zrealizowania założonych celów postępowania, mogą liczyć na preferencyjne traktowanie.

Całkowite zwolnienie (sekcja A obwieszczenia) jest możliwe, w przypadku gdy przedsiębiorstwo będące uczestnikiem porozumienia jako pierwsze przedłoży Komisji dowody na jego istnienie (pkt. 8 obwieszczenia) oraz jeśli Komisja nie była wcześniej w posiadaniu wystarczających dowodów do podjęcia decyzji o przeprowadzeniu postępowania wymierzonego w dany kartel (pkt. 9) oraz żadnemu innemu przedsiębiorstwu nie przyznano już warunkowego zwolnienia z grzywiny na mocy pkt. 8 (pkt. 10). Obowiązkiem przedsiębiorstwa jest ponadto natychmiastowe zaprzestanie uczestnictwa w porozumieniu, regularna i pełna współpraca ze służbami Komisji oraz niepodejmowanie działań zmuszających inne przedsiębiorstwa do uczestnictwa w kartelu (pkt. 11).

Pozostałe przedsiębiorstwa mają prawo ubiegania się o zmniejszenie grzywien (sekcja B obwieszczenia). By taki przywilej uzyskać, ich obowiązkiem jest dostarczenie Komisji informacji, które poprzez swój stopień szczegółowości przyczyniają się do zwiększenia wartości dowodów już będących w posiadaniu Komisji oraz muszą wycofać się z udziału domniemanym naruszeniu (pkt. 21-22). Pierwsze przedsiębiorstwo, które spełni warunki określone w pkt. 21 może liczyć na zmniejszenie kary w wysokości 30-50%, drugie 20-30% a każde następne 20% (pkt. 25).

Rygoryzm systemu ukierunkowanego na zwalczanie karteli został poniekąd złagodzony przyjęciem regulacji *de minimis* (tzw. naruszenia bagatelnego). Obejmują one z oczywistych względów przede wszystkim sektor małych i średnich przedsiębiorstw⁸. Zagadnienia ta

---

⁷ Zastąpiło ono analogiczne obwieszczenie Komisji z dn. 18.07.1996 r. (OJ C 207/1996).

⁸ Pojawiają się co prawda wątpliwości, czy sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa istotną rolę z punktu widzenia wzrostu (rozwoju) gospodarczego oraz czy jest w stanie zapewnić powstawanie nowych, a co ważniejsze trwałych miejsc pracy w gospodarce. Zagadnienie to nie stanowi jednak osi prowadzonych w tym

zostały uregulowane w Obwieszczeniu Komisji w sprawie porozumień o mniejszym znaczeniu, które nie ograniczają odczuwalnie konkurencji na mocy art. 81 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (*de minimis*) przyjętego dn. 22.12.2001 r. (OJ C 368/2001). Obwieszczenie wprowadza dokładniejszą i wyczerpującą definicję porozumień między przedsiębiorstwami, które nie są zakazane w rozumieniu przepisów TWE. Celem tych regulacji było również odciążenie służb Komisji od analizowania przypadków nieistotnych z punktu widzenia funkcjonowania wspólnego rynku, co z kolei dało możliwość skoncentrowania uwagi na sprawach ważniejszych.

Celem uporządkowania tej derogacji wprowadzono wielkości progowe udziałów rynkowych a tym samym przyjęto, iż następujące rodzaje porozumień nie stanowią odczuwalnego wpływu porozumienia na handel między państwami członkowskimi (pkt. 7):

- udział rynkowy poniżej 10% w przypadku porozumienia między konkurentami lub potencjalnymi konkurentami,
- udział rynkowy poniżej 15% w przypadku porozumienia między niekonkurentami,
- udział rynkowy poniżej 10% w przypadku trudności z jednoznaczną oceną powiązań między członkami porozumienia (konkurenci, potencjalni konkurenci, niekonkurenci).

W przypadku, gdy nastąpi ograniczenie konkurencji na skutek tzw. skumulowanego efektu porozumień zawartych między różnymi sprzedawcami i dostawcami (tzw. porozumienie sieciowe) wyżej wymienione progi udziałów rynkowych obniża się każdorazowo do 5% (pkt. 8). Ponadto Komisja wyznaje pogląd, że porozumienia nie ograniczają konkurencji, jeżeli udziały rynkowe nie przekraczają wyżej wymienionych progów w ciągu dwóch kolejnych lat kalendarzowych o więcej niż 2 punkty procentowe. Reguły *de minimis* nie znajdują jednak zastosowania, jeśli celem porozumienia jest tzw. ograniczenie zasadnicze⁹.

Reorganizacja prac Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji

Wykrywanie, prowadzenie dochodzeń oraz karanie uczestników porozumień ograniczających konkurencję wykraczających nierzadko poza granice Wspólnoty oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego z racji swej złożoności wymusiły poważną

---

artykule rozważań. Zob. szerzej P. Dominiak, *Sektor MSP we współczesnej gospodarce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2005, s. 65-182.

⁹ W przypadku konkurentów są to zwłaszcza ustalanie cen przez konkurentów wobec osób trzecich, ograniczanie produkcji lub sprzedaży, podział rynków.

reorganizację prac służb Komisji odpowiedzialnych za ten fragment rzeczywistości. W ramach struktury organizacyjnej Dyrekcji Generalnej ds. Konkurencji już w roku 1998 utworzono w tym celu pierwszą specjalną jednostkę antykartelowe, a w roku 2002 drugą. Mają one dostęp do specjalistycznych szkoleń w zakresie technik śledczych oraz wykorzystują najnowsze dostępne zaawansowane technologie informatyczne na „froncie walki” z kartelami.

Z kolei w roku 2003 utworzono nowe stanowisko – Głównego Ekonomisty (ang. *Chief Competition Economist*), do którego najważniejszych zadań należą:

- doradztwo w zakresie ekonomii i ekonometrii wobec zastosowania unijnych przepisów antymonopolowych wraz z przyczynianiem się do rozwoju instrumentów polityki ogólnej,
- ogólne doradztwo w indywidualnych przypadkach we wczesnym stadium postępowania,
- szczegółowe doradztwo w najważniejszych przypadkach obejmujących kompleksowe zagadnienia ekonomiczne, szczególnie te wymagające zaawansowanych metod analizy ilościowej,
- utrzymywanie kontaktów ze światem akademickim oraz organizacja spotkań Akademickiej Grupy Doradczej ds. Polityki Konkurencji (ang. *Academic Advisory Group for Competition Policy*) – zespołu wiodących specjalistów w dziedzinie organizacji przemysłu oraz pomocy publicznej.

Ponadto wzmocniono także niezależność instytucji Oficera Śledczego (ang. *Hearing Officer*) mającego pełnić rolę gwaranta uczciwego procesu.

Zakończenie

W kontekście przedstawionej w artykule ewolucji wspólnotowej polityki konkurencji w zakresie walki z kartelami międzynarodowymi niezmiernie ważna jest konieczność jednoznacznego określenia kierunku dalszych zmian. Uważnej refleksji wymaga zagadnienie rosnących uprawnień Komisji Europejskiej a tym samym nasilająca się tendencja ku ich faktycznej centralizacji, co wydaje się stać w sprzeczności z traktatową zasadą subsydiarności¹⁰.

Deklarowana na mocy Rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 decentralizacja odnośnie bezpośredniego zastosowania art. 81.3 TWE budzi poważne wątpliwości. Związane są on

---

¹⁰ Zob. K. Morasch, *Industrie- und Wettbewerbspolitik. Zentralisierung oder Dezentralisierung?*, Oldenbourg Wissenschaftsverlag GmbH, München 2003, s. 59.

m.in. z faktem, iż samo przeniesienie odpowiedzialności na krajowe instytucje oraz zaangażowane w określone porozumienie przedsiębiorstwa nie zapewni samoczynnie wzrostu skuteczności wspólnotowego prawa konkurencji, bowiem istnieje tu ryzyko niejednolitego stosowania przepisów w poszczególnych państwach członkowskich, co może być z kolei uwarunkowane różnicami w samej tradycji systemu prawa i tym samym jego stosowania, a czego z punktu widzenia logiki procesu integracji należałoby za wszelką cenę uniknąć¹¹.

Nawet jeśli współpraca w ramach Europejskiej Sieci Konkurencji (ECN) będzie przebiegać zgodnie z oczekiwaniami Komisji, powstaje w tym miejscu kluczowe pytanie o autonomię (suwerenność) decyzji podejmowanych przez państwa członkowskie. W tym miejscu należy raz jeszcze przypomnieć, iż w pierwszej kolejności muszą być stosowane przepisy traktatowe a sama Komisja rezerwuje sobie prawo do nakazania określonych działań bądź zmian strukturalnych, jakie są konieczne do skutecznego zakończenia naruszeń, mając na względzie zasadę adekwatności.

Nie trzeba chyba przypominać, iż adekwatność jest pojęciem niebywale względnym. Czyni to uzasadnionym obawy przed systematycznym odbieraniem kompetencji narodowych. Sytuacja, gdy urzędy ochrony konkurencji są automatycznie zwolnione ze swych kompetencji, jeśli Komisja rozpocznie własne postępowanie prawne, jest tego wymownym potwierdzeniem. Obaw tych nie rozwiewa nawet wymóg konsultacji ze strony Komisji, jeśli organ krajowy prowadzi już postępowanie.

W obliczu takich tendencji, jakkolwiek zrozumiąta jest troska o interes konsumenta, który w ocenie Komisji ma być realizowany dzięki sprawnemu funkcjonowaniu Jednolitego Rynku Europejskiego, trudno zgodzić się z podejściem zakładającym prymat celów wspólnotowych nad narodowymi. Rządy krajów rozliczane są w pierwszej kolejności z realizacji tychże przez własne społeczeństwo (naród) i to ono udziela mu mandatu do prowadzenia takich działań, które mają służyć poprawie kondycji własnej gospodarki.

Co zrozumiąta, taki model jest zdecydowanie nie po myśli zwolenników pogłębiania procesów integracyjnych w Europie. Wiąże się z nim także ryzyko skutecznego zahamowania postępu szeroko rozumianej liberalizacji.

---

¹¹ B. Michalski, *Reforma wspólnotowej polityki konkurencji*, [w:] *Stosunki gospodarcze Unii Europejskiej. Wybrane kierunki polityki wspólnotowej*, red. nauk. M. Dudek, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2004, s. 226.